

Aslında Petrol ve Maden reformu kanunları Yüce Senato'ya geldiği zaman, tartışma konusu olması gereken bir husus, burada Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesi münasebetiyle dile getirildiği için, biz de görüşümüzü tespit etmek lüzumunu hissetmiş bulunuyoruz. Bu da Anayasamızın 130 ncu maddesidir.

Bu Petrol ve Maden reformları kanunu Yüce Meclise sevk edildiği günden bugüne kadar denebilir ki, Anayasamızın 130 ncu maddesi çok tartışılmış ve fakat üzerinde bir türlü ittifak edilememiş bir madde olmuştur. Anayasamızın 130 ncu maddesi, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan tabii servetler ve kaynakların arama ve işletme hakkını prensip olarak Devlete vermiştir.

Sonra öteki fıkralarında Devletin bu hakkını, bu işletmeyi dilerse kendisinin yapacağını, dilerse kendisi ile özel teşebbüs ortaklığı kurmak suretiyle yapabileceğini, dilerse özel sektör eliyle yapacağını hükme bağlamıştır. Demek oluyor ki, üç alternatifli bir sistem.

Şimdi bunlardan «Özel teşebbüs eliyle işletmek», esasen cari kanunların da hükmü icabıdır.

Anayasamızın üç alternatifinden «Devlet tarafından aranması ve işletilmesi» hususu savunulduğu zaman katı bir devletçilik, dogmatizma, doktriner bir hareket olarak vasıflandırılmakta ve bir noktaya inhisar eden görüşlerin savunulmasının doğru olmadığı savı, yargısı ileri sürülmektedir.

Buna mukabil, arkadaşlarımız, rahatlıkla maddenlerin, petrolün Devlet tarafından aranıp işletilmesine hayır, özel sektör tarafından aranıp işletilmesine evet diyebilmekte ve kendileri de katı bir durum iktisabetmiş bulunmaktadır; fakat bunda bir mahzur görmemektedirler.

Anayasamızın tanınmış olduğu bir prensibi savunmak, asla katı bir devletçilik düzenini savunmak demek değildir. Anayasamızın 41 nci maddesiyle karma ekonomi prensibini kabul etmiştir. Anayasa hükmü olduğu için bütün partilerin, bütün siyasî programların bu istikamette düzenlenmesi ve iktisadî hayatı, sınıî hayatı bu istikamette geliştirmeleri lâzımdır. Aralarındaki fark, bu karma ekonomi bileşiminin belki oranlarında olabilir. Tabiiyle % 95 özel sektör, % 5 Devlet sektörü de karma ekonomi prens-

sibine girer. Aksine % 95 Devlet, % 5 özel sektör de bu bileşime girebilir. Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz her ikisinin de karşısındayız. Bunun, Anayasamızın lâfzının ve esprisinin gösterdiği istikamette ve kamu yararı istikametine dengeli bir şekilde oluşumuna taraftar bulunuyoruz. Fakat, tabii servetler ve kaynakların Anayasamızın 130 ncu maddesinin ihtiva ettiği sarahat dâhilinde, Devlet tarafından aranması ve işletilmesine evet, özel sektör ve özellikle yabancı şirketler tarafından aranmasına ve işletilmesine sureti katiyede hayır diyoruz.

İkinci bir nokta; mevzu kanunlar muvacehesinde verilmiş olan imtiyazların ve hakların bir müktesep hak teşkil etmesi dolayısıyla bunların devletleştirilmesinin, millileştirilmesinin doğru olmadığı, imtiyaz sürelerinin bitimine kadar bu müktesep hakkın devamının bir zaruret olduğu ifade edilmektedir.

Devlet, hukuku hükümlerini dolayısıyla kanunların ve Anayasamızın kendisine vermiş olduğu hakları her zaman kullanmak ve dolayısıyla raşa (Rachat) yolu ile kamu yararı bulunduğu takdirde, imtiyazları süresinden evvel satmak hak ve salâhiyetine mâliktir.

Kaldı ki, Petrol ve Maden reformu kanunlarının müzakereleri sırasında Komisyonlarda ve Mecliste savunulan husus, bundan sonra verilecek işletme ve arama haklarının mühasıran Devlete aidolması hususudur. Cumhuriyet Halk Partisi, kendi programında olan tabii servetler ve kaynakların Devlet tarafından işletilmesi ve çıkarılmasını iktidara geldiği takdirde düşünecektir.

Son olarak Ankara, İstanbul ve nüfusu 100 bini geçmiş olan ve kararnameye iktiran etmiş olan bazı şehirlerin, 1053 sayılı Kanun gereğince Devlet Su İşleri tarafından yapılmakta olan isale meselelerine kısaca değinmek ve Sayın Bakan'dan bu hususta bir açıklama yapmasını rica etmek istiyorum.

Bilindiği gibi 1053 sayılı Kanun, Ankara ve İstanbul şehirlerinin su isalesini geçici, gelecek senelere sari taahhütlere girişmek suretiyle de görev olarak Devlet Su İşlerine vermiştir. Bu kanunun 8 nci maddesi, Bakanlar Kurulu kararına iktiran etmek şartıyla nüfusu 100 binden yukarı olan şehirlerin de su işlerinin, su isalesinin yine Devlet Su İşleri tarafından yapılmasını